

EL

EL

EL

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 3.7.2008
COM(2008) 425 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Βελτίωση των ικανοτήτων για τον 21ο αιώνα:
ατζέντα για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο σχολικό τομέα**

{SEC(2008) 2177}

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1	Εισαγωγή.....	3
	Προετοιμασία των νέων για τον 21ο αιώνα	3
	Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης	4
2.	Επικέντρωση στις ικανότητες	5
	Εφαρμογή των βασικών ικανοτήτων	5
	Βασικές γνώσεις ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικής	6
	Εξατομικευμένες προσεγγίσεις στη μάθηση	7
	Αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.....	7
3	Μάθηση υψηλής ποιότητας για όλους τους μαθητές.....	8
	Βελτιωμένες ευκαιρίες πρόωρης μάθησης.....	9
	Πρόωθηση της δικαιοσύνης των συστημάτων	9
	Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου.....	10
	Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	11
	Εξέλιξη των σχολείων	12
4	Εκπαιδευτικοί και προσωπικό των σχολείων.....	12
	Ικανότητες και δεξιότητες των εκπαιδευτικών	12
	Διεύθυνση των σχολείων.....	13
5	Συμπερασμα	14

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Βελτίωση των ικανοτήτων για τον 21ο αιώνα:
ατζέντα για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο σχολικό τομέα**

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προετοιμασία των νέων για τον 21ο αιώνα

1.1 Οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές στην Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργούν νέες ευκαιρίες και νέες προκλήσεις. Σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία και σε ολοένα πιο πολύμορφες κοινωνίες, οι νέοι χρειάζονται ένα ευρύτερο παρά ποτέ φάσμα ικανοτήτων προκειμένου να αναπτύξουν το δυναμικό τους. Πολλοί νέοι θα εργαστούν σε θέσεις εργασίας που δεν υπάρχουν ακόμη. Πολλοί θα χρειαστούν προηγμένες γλωσσικές, διαπολιτισμικές και επιχειρηματικές ικανότητες. Η τεχνολογία θα εξακολουθήσει να αλλάζει τον κόσμο με τρόπους που δεν μπορούμε να φανταστούμε. Θα απαιτηθούν ριζικές προσαρμογές για την αντιμετώπιση προκλήσεων, όπως π.χ. η κλιματική αλλαγή. Σ' αυτόν τον ολοένα πιο πολύπλοκο κόσμο, η δημιουργικότητα και η ικανότητα συνεχούς μάθησης και καινοτομίας θα έχουν το ίδιο, αν όχι μεγαλύτερο, βάρος με συγκεκριμένους γνωστικούς τομείς οι οποίοι αναμένεται να καταστούν παρωχημένοι. Η διά βίου μάθηση πρέπει να αποτελεί τον κανόνα.

1.2 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει τονίσει επανειλημμένα τον κύριο ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για τη μελλοντική ανάπτυξη, τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή της Ένωσης. Για να επιτευχθούν τα ανωτέρω, έχει ζωτική σημασία να αναπτυχθεί πλήρως το δυναμικό των Ευρωπαίων πολιτών για καινοτομία και δημιουργικότητα. Η συνιστώσα της εκπαίδευσης στο τρίγωνο γνώσης «έρευνα-καινοτομία-εκπαίδευση» πρέπει να ενδυναμωθεί, αρχίζοντας νωρίς – ήδη από το σχολείο. Οι ικανότητες και οι μαθησιακές συνήθειες που αποκτώνται στο σχολείο έχουν ουσιαστική σημασία για την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων για νέες θέσεις εργασίας στα επόμενα στάδια της ζωής.

1.3 Η Επιτροπή έχει δηλώσει¹ ότι για την προώθηση της ευημερίας απέναντι στις προκλήσεις του 21ου αιώνα απαιτείται μια νέα προσέγγιση, επικεντρωμένη στην παροχή στους πολίτες των κατάλληλων *ευκαιριών* για προσωπική καταξίωση, της *πρόσβασης* στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την υγειονομική περίθαλψη και την κοινωνική προστασία, μέσα σ' ένα πλαίσιο *αλληλεγγύης*, κοινωνικής συνοχής και αειφορίας. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει αναγορεύσει την επένδυση στη νεολαία σε κορυφαία προτεραιότητα.

1.4 Στα συμπεράσματά του² το Συμβούλιο αναφέρει ότι η ανάπτυξη και η ευημερία της Ευρώπης εξαρτώνται από την ενεργητική συμμετοχή όλων των νέων. Τα αποτελέσματα των παιδιών στην υποχρεωτική εκπαίδευση έχουν ισχυρό άμεσο αντίκτυπο στη μεταγενέστερη κοινωνική τους συμμετοχή, στην περαιτέρω εκπαίδευση, στην κατάρτιση και στις αποδοχές

¹ COM(2007) 726 τελικό.

² ΕΕ C:282 της 24.11.2007, σ. 12.

τους. Ωστόσο, η πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας σχολική εκπαίδευση είναι άριστη και συχνά τα εκπαιδευτικά συστήματα αντανακλούν τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες.

1.5 Οι υπουργοί Παιδείας έχουν δεσμευτεί για τη βελτίωση της ποιότητας και της δικαιοσύνης των εκπαιδευτικών συστημάτων³. Το Συμβούλιο έχει εγκρίνει τρία σημεία αναφοράς για το 2010, τα οποία συνδέονται άμεσα με τη σχολική εκπαίδευση (για τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, τις βασικές γνώσεις ανάγνωσης και την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Η πρόοδος όμως είναι ανεπαρκής. Ομοίως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρότρυνε τα κράτη μέλη να μειώσουν δραστικά τον αριθμό των νέων που δεν έχουν ικανοποιητική ικανότητα ανάγνωσης και των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, καθώς και να βελτιώσουν τις ικανότητες απόκτησης δεξιοτήτων των μαθητών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών ή άλλες μειονεκτούσες ομάδες⁴.

1.6 Σε ετήσιες ανασκοπήσεις των εθνικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων στο πλαίσιο της Λισαβόνας, η Επιτροπή έχει απευθύνει συστάσεις σε αρκετά κράτη μέλη με σκοπό να βελτιώσουν συγκεκριμένες πτυχές των συστημάτων τους σχολικής εκπαίδευσης.

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης

1.7 Η πρόκληση, λοιπόν, που αντιμετωπίζει η ΕΕ είναι να ενισχυθεί η μεταρρύθμιση των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης, ώστε *κάθε* νέος να μπορεί να αναπτύξει πλήρως το δυναμικό του, μέσω βελτιωμένης πρόσβασης και περισσότερων ευκαιριών, με στόχο τη δραστήρια συμμετοχή στην αναδυόμενη οικονομία της γνώσης και την ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης.

1.8 Τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για την οργάνωση και το περιεχόμενο των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα διαφορετικά σχολικά συστήματα της Ευρώπης, που είναι θεμελιωμένα σε κοινές αξίες, περιλαμβάνουν έναν πυρήνα καινοτόμων και κορυφαίων πρακτικών. Πρέπει να εκμεταλλευτούμε καλύτερα αυτήν την πολυμορφία.

1.9 Τα περισσότερα κράτη μέλη σήμερα διαθέτουν στρατηγικές διά βίου μάθησης στις οποίες κεντρικό ρόλο διαδραματίζει η σχολική εκπαίδευση⁵. Τα κράτη μέλη συνεργάζονται εντατικότερα σε θέματα πολιτικής για τα σχολεία. Ο ρόλος της Ένωσης είναι να τους παρέχει στήριξη διευκολύνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών και ορθών πρακτικών. Η συνεργασία αυτή εδραιώνεται και στην 20ετή εμπειρία που έχει αποκτηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος διά βίου μάθησης και των προηγούμενων σχετικών προγραμμάτων. Στο πλαίσιο αυτού του κοινού εγχειρήματος που βρίσκεται σε εξέλιξη, το 2007 η Επιτροπή πραγματοποίησε δημόσια διαβούλευση με θέμα «Σχολεία για τον 21ο αιώνα»⁶.

1.10 Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο τα οφέλη της συνεργασίας για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, όπως καταμαρτυρούν οι συστάσεις περί ευρωπαϊκής συνεργασίας για την αξιολόγηση της ποιότητας στη σχολική εκπαίδευση⁷ και για τις βασικές

³ EE C 298 της 8.12.2006, σ. 3.

⁴ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Μάρτιος 2008, παρ. 15.

⁵ COM (2007) 703 τελικό, παρ. 2.1.

⁶ SEC(2007) 1009. Οι απαντήσεις αναλύθηκαν σε ξεχωριστή έκθεση, που βρίσκεται στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/consult/index_en.html ενώ σύνοψή τους υπάρχει στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

⁷ 2001/166/EK· EE L 60 της 1.3.2001.

ικανότητες⁸, καθώς και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση και κατάρτιση⁹ και σχετικά με τη βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης των εκπαιδευτικών¹⁰.

1.11 Η Επιτροπή κρίνει ότι, με δεδομένη την κοινή φύση πολλών από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα σχολικά συστήματα και τη σημασία των εν λόγω ζητημάτων για το κοινωνικοοικονομικό μέλλον της Ένωσης, η σχολική εκπαίδευση πρέπει να αποτελέσει κύρια προτεραιότητα στον προσεχή κύκλο της διαδικασίας της Λισαβόνας.

1.12 Κατά συνέπεια, η παρούσα ανακοίνωση, με βάση τις απαντήσεις στη δημόσια διαβούλευση που πραγματοποίησε το 2007 η Επιτροπή, τις πρόσφατες εργασίες των ομίλων αμοιβαίας μάθησης, οι οποίοι απαρτίζονται από εμπειρογνώμονες των κρατών μελών¹¹, καθώς και τις πιο πρόσφατες διεθνείς στατιστικές και έρευνες, προτείνει ένα πρόγραμμα δράσης για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στο σχολικό τομέα¹², προσδιορίζοντας τις μείζονες προκλήσεις για τα συστήματα οι οποίες μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα με αυτή τη συνεργασία. Οι προκλήσεις αυτές υποδιαιρούνται σε τρεις τομείς:

- επικέντρωση στις ικανότητες
- μάθηση υψηλής ποιότητας για όλους τους μαθητές
- εκπαιδευτικοί και προσωπικό των σχολείων

2. ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΙΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ

Εφαρμογή των βασικών ικανοτήτων

2.1 Το Συμβούλιο έχει τονίσει την ανάγκη εφοδιασμού των ατόμων με «νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας» και αύξησης των συνολικών επιπέδων δεξιοτήτων μέσω της παροχής «αρχικής και συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης για δεξιότητες και ικανότητες υψίστου επιπέδου, ακόμη και αριστείας, προκειμένου να διατηρηθεί και να ενισχυθεί η δυνατότητα καινοτομίας και χρήσης της έρευνας, η οποία απαιτείται για μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα, ανάπτυξη και απασχόληση»¹³.

2.2 Η τάση των σχολικών προγραμμάτων σπουδών είναι να παρέχεται στους μαθητές βοήθεια για την απόκτηση γνώσεων καθώς και των δεξιοτήτων και των μοντέλων συμπεριφοράς που είναι αναγκαία για να εφαρμόσουν τις γνώσεις αυτές σε καθημερινές περιστάσεις. Στο ευρωπαϊκό πλαίσιο των βασικών ικανοτήτων¹⁴ περιγράφονται οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι συμπεριφορές που είναι απαραίτητες για μια επιτυχημένη ζωή στην

⁸ 2006/962/ΕΚ· ΕΕ L 394 της 30.12.2006, σ. 10.

⁹ ΕΕ C 298 της 8.12.2006, σ. 3.

¹⁰ ΕΕ C 300 της 12.12.2007, σ. 7.

¹¹ Για τις βασικές ικανότητες και τη μεταρρύθμιση των προγραμμάτων σπουδών· εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές· πρόσβαση και κοινωνική ένταξη· μαθηματικά, θετικές επιστήμες και τεχνολογία.

¹² Στο κείμενο αυτό ως «σχολείο» νοούνται τα ιδρύματα προσχολικής, πρωτοβάθμιας, κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και τα ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης και προνηπιακής εκπαίδευσης. Τα θέματα που αναφέρονται εδώ ισχύουν επίσης, σε μεγάλο βαθμό, για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και πρέπει να αντικατοπτρίζονται στις μελλοντικές εργασίες με βάση τη διαδικασία της Κοπεγχάγης.

¹³ ΕΕ C 290 της 4.12.2007, σ. 1.

¹⁴ Σύσταση 2006/962/ΕΚ.

κοινωνία της γνώσης. Το εν λόγω πλαίσιο αποτελεί τη βάση για μια συνεκτική προσέγγιση της ανάπτυξης των ικανοτήτων στο σχολείο και στην επαγγελματική κατάρτιση.

2.3 Για να αποκτήσουν ικανότητες, οι μαθητές πρέπει, ήδη από μικρή ηλικία, να «μάθουν πώς να μαθαίνουν» προβληματιζόμενοι κατά τρόπο κριτικό σχετικά με τους μαθησιακούς τους στόχους, διαχειριζόμενοι τη μάθησή τους με αυτοπειθαρχία, εργαζόμενοι τόσο αυτόνομα όσο και σε συνεργασία, αναζητώντας πληροφορίες και υποστήριξη, όταν χρειάζεται, και χρησιμοποιώντας όλες τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες.

2.4 Στις απαντήσεις τους, οι συμμετέχοντες στη διαβούλευση για τα σχολεία ζήτησαν ένα πιο ευέλικτο μαθησιακό περιβάλλον που να βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν ένα φάσμα ικανοτήτων ενώ ταυτόχρονα θα διατηρούν τις βάσεις των βασικών δεξιοτήτων. Στις προτεινόμενες προσεγγίσεις συγκαταλέγονται νέες παιδαγωγικές μέθοδοι, προσεγγίσεις που συνεκτιμούν όλο το φάσμα του προγράμματος σπουδών για συμπλήρωση της διδασκαλίας μεμονωμένων μαθημάτων, καθώς και μεγαλύτερη συμμετοχή των μαθητών στο σχεδιασμό της προσωπικής τους μάθησης.

2.5 Για τη μεταρρύθμιση των προγραμμάτων σπουδών με στόχο τη βελτίωση των ικανοτήτων χρειάζεται μια ολιστική προσέγγιση, οργάνωση της μάθησης τόσο σε κάθε μάθημα ξεχωριστά όσο και μεταξύ των μαθημάτων, διδασκαλία συγκεκριμένων ικανοτήτων, νέες προσεγγίσεις στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών και στη διδασκαλία και, το σημαντικότερο, πλήρης συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των μαθητών και άλλων συντελεστών. Ομοίως, τα σχολεία πρέπει να προάγουν την υγεία και την ευεξία των μαθητών και του προσωπικού, καθώς και την ιδιότητα του ενεργού πολίτη (συμπεριλαμβανομένης της ιδιότητας του πολίτη στο ευρωπαϊκό πλαίσιο). Η απόκτηση ενός φάσματος ικανοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα¹⁵ και της εκμάθησης γλωσσών, μπορεί να ενισχυθεί μέσα σ' ένα σχολικό περιβάλλον που ενθαρρύνει την καινοτομία και τη δημιουργικότητα του προσωπικού και των μαθητών.

Βασικές γνώσεις ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικής

2.6 Οι βασικές γνώσεις ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικής αποτελούν ουσιώδεις συνιστώσες των βασικών δεξιοτήτων. Έχουν θεμελιώδη σημασία για την περαιτέρω μάθηση· όμως, οι σχετικές επιδόσεις στην ΕΕ παρουσιάζουν μείωση. Ο στόχος της ΕΕ είναι να μειωθεί, έως το 2010, το ποσοστό των 15χρονων που έχουν χαμηλές επιδόσεις στις βασικές γνώσεις ανάγνωσης σε 17%. Ωστόσο, στην πραγματικότητα το ποσοστό έχει αυξηθεί από 21,3% το 2000 σε 24,1% το 2006. Επιπροσθέτως, ο αριθμός των αγοριών με χαμηλές ικανότητες ανάγνωσης είναι σχεδόν διπλάσιος από τον αντίστοιχο αριθμό κοριτσιών: το 17,6% των 15χρονων κοριτσιών και το 30,4 % των 15χρονων αγοριών. Αυτή η μείωση των βασικών γνώσεων ανάγνωσης πρέπει να αναστραφεί επειγόντως. Πρόκειται για μία από τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, σήμερα, τα σχολεία στην Ευρώπη.

2.7 Οι βασικές γνώσεις ανάγνωσης εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες: συνήθειες της οικογένειας όσον αφορά το διάβασμα, γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, επιλογή παιδαγωγικών μεθόδων από τους γονείς και το σχολείο και αντίκτυπος του περιβάλλοντος των πολυμέσων με βάση την εικόνα. Στις ορθές πρακτικές πολιτικής περιλαμβάνονται οι πολιτικές βασικών γνώσεων γραφής και ανάγνωσης της οικογένειας· η πρόωμη υποστήριξη

¹⁵ Βλέπε ανακοίνωση της Επιτροπής «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβόνας: προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», COM(2006) 33 τελικό.

από ειδικούς ήδη από την προσχολική ηλικία και μετά· εθνικές στρατηγικές και στόχοι για τις βασικές γνώσεις· και βελτίωση των υποδομών για τις βασικές γνώσεις (βιβλιοθήκες, εποπτικό υλικό).

2.8 Οι βασικές γνώσεις αριθμητικής και μαθηματικών, οι ψηφιακές ικανότητες και η κατανόηση των βασικών εννοιών των θετικών επιστημών έχουν επίσης ζωτική σημασία για την πλήρη συμμετοχή στην κοινωνία της γνώσης και για την ανταγωνιστικότητα των σύγχρονων οικονομιών. Οι πρώτες εμπειρίες των παιδιών είναι καθοριστικές, αλλά πολύ συχνά οι μαθητές έχουν τόσο μεγάλο φόβο για τα μαθηματικά ώστε ορισμένοι μεταβάλλουν τις μαθησιακές τους επιλογές προκειμένου να τα αποφύγουν.

Οι διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις μπορούν να βελτιώσουν τα μοντέλα συμπεριφοράς, να αυξήσουν τα επίπεδα των αποτελεσμάτων και να διανοίξουν νέες δυνατότητες μάθησης¹⁶.

Εξατομικευμένες προσεγγίσεις στη μάθηση

2.9 Οι ανάγκες κάθε μαθητή είναι διαφορετικές. Κάθε τάξη είναι ένας χώρος πολυμορφίας: ανάλογα με το φύλο, τις κοινωνικοοικονομικές ομάδες, τις ικανότητες ή τις ειδικές ανάγκες, τη μητρική γλώσσα και τον τρόπο μάθησης. Για τη βελτίωση των ικανοτήτων η διδασκαλία πρέπει να γίνεται με πιο εξατομικευμένο τρόπο.

2.10 Με τη μεγαλύτερη εξατομίκευση της διδασκαλίας ανάλογα με τις ανάγκες κάθε μαθητή μπορεί να αυξηθεί το ενδιαφέρον και η συμμετοχή των μαθητών στις δραστηριότητες μάθησης και να βελτιωθούν τα αποτελέσματά τους, αλλά τα σχετικά οφέλη πρέπει να κατανέμονται ομοιόμορφα σε όλους τους μαθητές.

2.11 Ο έγκαιρος εντοπισμός των δυσχερειών κάθε μαθητή και οι ολοκληρωμένες στρατηγικές πρόληψης μέσα στο σχολείο είναι οι σημαντικότεροι τρόποι μείωσης του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται ειδική επιμόρφωση προκειμένου να εργάζονται αποτελεσματικά σε διαφορετικές τάξεις. Με πιο ευέλικτες διεξόδους στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης είναι δυνατό να διευκολυνθεί η ολοκλήρωση της σχολικής φοίτησης και να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι μαθητές είναι προετοιμασμένοι για τη διά βίου μάθηση.

Αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων

2.12 Από την έρευνα φαίνεται ότι ο σαφής σχεδιασμός της αξιολόγησης για την προώθηση της μάθησης είναι ένα από τα ισχυρότερα εργαλεία για τη βελτίωση των προτύπων, ιδίως μεταξύ των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις, καθώς και για την ενίσχυση της συμμετοχής στη διά βίου μάθηση. Ωστόσο, πολύ συχνά η αξιολόγηση χρησιμοποιείται με μοναδικό σκοπό τη βαθμολόγηση των μαθητών και όχι για να τους βοηθήσει να βελτιωθούν· με τις εξετάσεις δεν αξιολογούνται πάντα οι ικανότητες που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές, αλλά μόνον οι πληροφορίες που μπορούν να απομνημονεύσουν.

2.13 Για τη βελτίωση των ικανοτήτων απαιτείται πιο εκτενής χρήση της διαμορφωτικής¹⁷ αξιολόγησης, προκειμένου τα προβλήματα να προσδιορίζονται και να επιλύονται έγκαιρα,

¹⁶ Η υποστήριξη της εκπαίδευσης στους τομείς των φυσικών επιστημών και των μαθηματικών αποτελεί στόχο του έβδομου Προγράμματος Πλαισίου της ΕΕ για την Έρευνα· δίνεται έμφαση στη χρήση, στα σχολεία, διδακτικών τεχνικών με βάση την έρευνα και την επίλυση προβλημάτων, καθώς και στην προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών.

καθώς και ανάπτυξη πιο προηγμένων τεχνικών συνολικής¹⁸ αξιολόγησης με βάση κοινά εγκεκριμένα πρότυπα όσον αφορά τα μαθησιακά αποτελέσματα. Οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν σημαντική αυτονομία ως προς την αξιολόγηση των μαθητών· η επιμόρφωσή τους πρέπει να αντιμετωπίζει τα ανωτέρω θέματα.

Για να στηρίξει τα κράτη μέλη στην εφαρμογή της σύστασης για τις βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση, η Επιτροπή προτείνει η μελλοντική συνεργασία να επικεντρωθεί στα εξής:

- στην ανάπτυξη σχεδίων δράσης για να αυξηθούν τα επίπεδα βασικών γνώσεων ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικής, μεταξύ άλλων μέσω του καθορισμού στόχων·
- στην ενίσχυση των διαθεματικών ικανοτήτων καθώς και των θεματικών ικανοτήτων, ιδίως της ικανότητας εκμάθησης· και
- στην υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης της ανάπτυξης των ικανοτήτων, που θα περιλαμβάνει σχολικά προγράμματα σπουδών, εκπαιδευτικό υλικό, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, εξατομικευμένη μάθηση και τεχνικές αξιολόγησης.

3 ΜΑΘΗΣΗ ΥΨΗΛΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

3.1 Η παροχή του πλήρους φάσματος ικανοτήτων για τη ζωή, σε όλους τους νέους, αποτελεί μια πρόκληση όσον αφορά τη δικαιοσύνη. Κανένα σχολικό σύστημα δεν παρέχει ακριβώς τις ίδιες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές. Το ποιοτικό χάσμα μεταξύ των σχολείων πρέπει να εκλείψει. Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η χαμηλή διακύμανση των αποτελεσμάτων των μαθητών μπορεί να συμβαδίζει με υψηλό μέσο όρο επιδόσεων, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικών πρέπει να μειώσουν τις ανισότητες και να βελτιώσουν τη συμμετοχή μέσω της επικέντρωσης στους μαθητές με τα χαμηλότερα επίπεδα δεξιοτήτων. Ο στόχος της ΕΕ είναι, έως το 2010, τουλάχιστον το 85% των νέων να έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το μέσο ποσοστό, για το 2007, των νέων ηλικίας 20-24 ετών είναι 78,1%, δηλαδή έχει βελτιωθεί μόλις κατά 1,5 ποσοστιαία μονάδα σε σύγκριση με το 2000.

3.2 Το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2006 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι πρέπει να επιταχυνθούν οι μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να εξασφαλιστούν υψηλής ποιότητας συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που να είναι αποδοτικά και να προάγουν την ισότητα¹⁹. Εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη καλύτερης κατανόησης και μείωσης της συσχέτισης μεταξύ της κοινωνικοοικονομικής προέλευσης των μαθητών και των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων.

3.3 Οι απαντήσεις στη διαβούλευση για το σχολικό τομέα έδωσαν έμφαση στη σημασία των ευκαιριών πρόωρης μάθησης και των ολοκληρωμένων σχολικών συστημάτων που πλαισιώνουν μαθητές κάθε προέλευσης στην κύρια εκπαίδευση, παρέχοντας ταυτόχρονα πρόσθετη υποστήριξη στους μειονεκτούντες μαθητές και στους μαθητές με ειδικές ανάγκες.

¹⁷ Αξιολόγηση που παρέχει ανάδραση η οποία χρησιμοποιείται για την αναπροσαρμογή της διδασκαλίας ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του μαθητή και να τον βοηθά να εκτιμή την πρόδοό του.

¹⁸ Συνοψίζει τη μάθηση που πραγματοποιήθηκε σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

¹⁹ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Μάρτιος 2006.

Βελτιωμένες ευκαιρίες πρόωρης μάθησης

3.4 Η προνηπιακή εκπαίδευση μπορεί να μειώσει τα εκπαιδευτικά μειονεκτήματα των παιδιών που προέρχονται από χαμηλού εισοδήματος οικογένειες και από μειονότητες. Μπορεί να ενισχύσει την εκμάθηση της γλώσσας διδασκαλίας ή μιας δεύτερης γλώσσας. Οι πρόωρες, εντατικές, πολυσυστημικές προσεγγίσεις προσφέρουν εντυπωσιακά αποτελέσματα σε μακροπρόθεσμη βάση και μπορούν να επιτύχουν τα υψηλότερα ποσοστά απόδοσης στη διάρκεια ολόκληρης της διαδικασίας διά βίου μάθησης, ιδίως για τα πιο μειονεκτούντα άτομα. Υπάρχουν αποδείξεις ότι η προσχολική εκπαίδευση βελτιώνει το μέσο όρο των αποτελεσμάτων, της προσοχής και της συμμετοχής των παιδιών στην τάξη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η εκπαίδευση στην πρώιμη παιδική ηλικία δεν πρέπει να επικεντρώνεται αποκλειστικά στην ακαδημαϊκή επίδοση αλλά και στην κοινωνική και συναισθηματική φροντίδα, ενώ πρέπει να διαρθρώνεται από κοινού με ευρύτερες κοινωνικές υπηρεσίες. Το προσωπικό χρειάζεται ειδική επιμόρφωση και ειδικευση.

3.5 Τα κράτη μέλη προσπαθούν να γενικεύσουν την παροχή προσχολικής εκπαίδευσης και παιδικής μέριμνας. Το 2002, το Συμβούλιο συμφώνησε ότι τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν διευκολύνσεις παιδικής μέριμνας που να καλύπτουν τουλάχιστον το 90% των παιδιών ηλικίας από 3 ετών έως και την ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης και τουλάχιστον το 33% των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών²⁰. Μεταξύ του 2000 και του 2005, η συμμετοχή των 4χρονων παιδιών στην εκπαίδευση αυξήθηκε κατά περίπου 3 ποσοστιαίες μονάδες και ξεπέρασε το 85%, αλλά οι ανισότητες παραμένουν σημαντικές: από ποσοστό μεγαλύτερο του 99% σε μερικές χώρες έως μικρότερο του 50% σε άλλες²¹. Η βελτίωση της παροχής προνηπιακής εκπαίδευσης και η διεύρυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση αυτή αποτελούν δυνητικά τη σημαντικότερη συμβολή που μπορούν να πραγματοποιήσουν τα σχολικά συστήματα για τη βελτίωση των ευκαιριών για όλους και την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας.

Προώθηση της δικαιοσύνης των συστημάτων

3.6 Οι έρευνες δείχνουν ότι τα πιο επιτυχημένα συστήματα σχολικής εκπαίδευσης δημιουργούν υψηλές προσδοκίες σε όλους τους μαθητές, ιδίως σε εκείνους που προέρχονται από οικογενειακό περιβάλλον χωρίς αυξημένες προσδοκίες. Τα συστήματα πρέπει να προσπαθούν να εξασφαλίζουν ότι καμία «αποτυχία» δεν θεωρείται οριστική και ότι κανένας μαθητής δεν εγκαταλείπει το σχολείο με την ιδέα ότι είναι «ανίκανος» να μάθει.

3.7 Οι πολιτικές που αποσκοπούν στην εξασφάλιση ευέλικτων δυνατοτήτων μάθησης σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε μαθητή μπορούν να βοηθήσουν στην προώθηση της δικαιοσύνης των συστημάτων. Αυτό συνεπάγεται άρση των «αδιεξόδων» στις δυνατότητες μάθησης, ενδυνάμωση των συστημάτων καθοδήγησης και καλύτερες πιθανότητες μετάβασης σε άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες και σε διαφορετικές εκπαιδευτικές διαδρομές (π.χ. μεταξύ της επαγγελματικής και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

3.8 Το Συμβούλιο σημείωσε ότι «κάποια αποτελέσματα ερευνών υποδηλώνουν ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, ο διαχωρισμός των μαθητών από πολύ μικρή ηλικία σε ιδιαίτερα σχολεία διαφόρων τύπων βάσει ικανοτήτων είναι δυνατόν να επιδρά αρνητικά στην απόδοση των μειονεκτούντων μαθητών»²². Τα περισσότερα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία δείχνουν

²⁰ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, Μάρτιος 2002.

²¹ COM(2007) 703 τελικό.

²² EE C 298 της 8.12.2006, σ. 3.

ότι ο πρόωρος διαχωρισμός σε διαφορετικούς τύπους σχολείων μπορεί να εντείνει τις διαφορές των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων των μαθητών, οι οποίες οφείλονται στην κοινωνική προέλευση. Το φαινόμενο αυτό είναι σύνθετο και υπάρχει περιθώριο για συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών έτσι ώστε να προσδιοριστεί ο σωστός συνδυασμός μέτρων πολιτικής για την αντιμετώπισή του.

3.9 Σε μερικά σχολικά συστήματα, ποσοστό έως 25% των μαθητών μένουν στην ίδια τάξη ενώ σε άλλα, η στασιμότητα είναι σπάνια. Το γεγονός αυτό στοιχίζει ακριβά. Παρόλο που μερικοί από τους μαθητές που μένουν στην ίδια τάξη κερδίζουν το χαμένο έδαφος, οι περισσότεροι δεν τα καταφέρνουν. Τα ποσοστά στασιμότητας είναι σημαντικά υψηλότερα για τα παιδιά που προέρχονται από λιγότερο ευνοημένες κοινωνικοοικονομικές ομάδες, ενώ μακροπρόθεσμα οι επιτυχίες των μαθητών που έμειναν στάσιμοι συχνά είναι μικρότερες από εκείνες των αδύναμων μαθητών που δεν έμειναν στάσιμοι. Αντίθετα, μερικές χώρες χρησιμοποιούν τη διαμορφωτική αξιολόγηση σε συνδυασμό με βραχείες, εντατικές παρεμβάσεις είτε με ιδιαίτερα μαθήματα με προσωπικό υποστήριξης. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται κατάρτιση σε τέτοιες τεχνικές.

3.10 Τα μειονεκτήματα που οφείλονται σε προσωπικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή οικονομικές περιστάσεις μπορούν να εμποδίσουν την εκπαίδευση των παιδιών και αποτελούν ζωτική πρόκληση για τα σχολικά συστήματα της ΕΕ. Η φτώχεια βλάπτει τη γνωστική ανάπτυξη των μαθητών και, τελικά, τις ακαδημαϊκές επιτυχίες τους. Τα παιδιά από μειονεκτούσες ομάδες έχουν λιγότερες πιθανότητες να αποδώσουν καλά στο σχολείο, να έχουν καλή υγεία, να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία και να μην εμπλακούν στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης²³. Οι συγκεκριμένες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μαθητές από οικογένειες μεταναστών αναλύονται σε ξεχωριστό έγγραφο της Επιτροπής²⁴.

3.11 Το σχολείο δεν μπορεί, από μόνο του, να αντισταθμίσει τα κοινωνικά μειονεκτήματα των μαθητών. Για να βρεθούν λύσεις απαιτείται η δημιουργία συμπράξεων με τη συμμετοχή των οικογενειών, των κοινωνικών υπηρεσιών, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των υπηρεσιών υγείας, έτσι ώστε να σταματήσει η διαίωνιση της φτώχειας και του αποκλεισμού.

3.12 Τα σχολεία με υψηλά επίπεδα εγκατάλειψης συνήθως εμφανίζουν υψηλά ποσοστά εναλλαγής των εκπαιδευτικών, γεγονός που επιδεινώνει τα προβλήματά τους. Οι υπουργοί έχουν συμφωνήσει ότι η παροχή διδασκαλίας υψηλής ποιότητας στις μειονεκτούσες περιοχές πρέπει να ενθαρρυνθεί ιδιαίτερα²⁵. Η οικονομική υποστήριξη των σχολείων για προσέλκυση των μειονεκτούντων μαθητών ενδέχεται να μειώσει τις διαφορές ως προς την κοινωνική σύνθεση των σχολείων.

Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου

3.13 Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου συνεπάγεται απώλεια ανθρώπινου δυναμικού. Επιφέρει κοινωνικό κόστος (κοινωνική κατάρρευση, αυξημένη ζήτηση από το σύστημα υγείας και χαλαρότερη κοινωνική συνοχή) και οικονομικό κόστος (χαμηλότερη παραγωγικότητα, χαμηλότερος φόρος εισοδήματος και υψηλότερες πληρωμές κοινωνικής πρόνοιας). Στο κόστος για τα μεμονωμένα άτομα περιλαμβάνονται οι χαμηλές δεξιότητες, η

²³ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κοινή έκθεση για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη 2007, σ. 5.

²⁴ COM(2008) 423.

²⁵ ΕΕ C 298 της 8.12.2006, σ. 3.

ανεργία, οι χαμηλότερες αποδοχές καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, η μικρότερη συμμετοχή στη μάθηση σε μεγαλύτερη ηλικία και η μικρότερη ικανότητα προσαρμογής στις αλλαγές.

3.14 Στην έκθεση της Λισαβόνας, το 2007, για την ανάπτυξη και την απασχόληση, η Επιτροπή απηύθυνε ειδικές συστάσεις σε αρκετά κράτη μέλη με σκοπό τη βελτίωση των επιδόσεων τους όσον αφορά τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Παρόλο που τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, η σχέση της πρόωρης εγκατάλειψης με τα μειονεκτήματα είναι σε κάθε περίπτωση εμφανής. Τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με πολλαπλά κοινωνικά μειονεκτήματα υπερεκπροσωπούνται μεταξύ των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο σε όλες τις χώρες²⁶, το ίδιο και οι πιο μειονεκτικές περιοχές.

3.15 Οι αυξημένες προσπάθειες μέσω πολιτικών και πόρων από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία βελτιώνουν την κατάσταση, αλλά ο ρυθμός της προόδου είναι υπερβολικά αργός. Ο στόχος της ΕΕ είναι να μειωθεί, έως το 2010, τουλάχιστον σε 10% το μέσο ποσοστό των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Το μέσο ποσοστό, για το 2007, των νέων ηλικίας 18-20 ετών ήταν 14,8%, δηλαδή κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό για το 2000. Το 2008 οι υπουργοί συζήτησαν μέτρα για την καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου· σε αυτά περιλαμβάνονται: η ενίσχυση των ικανοτήτων των νέων μαθητών στη γλώσσα διδασκαλίας και σε άλλες δεξιότητες, προκειμένου να φθάσουν στο επίπεδο των ομολόγων τους· ο έγκαιρος εντοπισμός των μαθητών που «κινδυνεύουν» και η ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών· η παροχή της δυνατότητας μαθησιακών δραστηριοτήτων μετά το σχολείο· και η βελτίωση της συνέχειας όσον αφορά την υποστήριξη κατά τη μετάβαση από κάθε σχολική βαθμίδα στην επόμενη.

3.16 Παρόλο που τα σχολεία «δεύτερης ευκαιρίας» είναι σημαντικά, είναι εξίσου αναγκαίο να υπάρχει στενότερη συνεργασία μεταξύ των τομέων της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και να ληφθούν μέτρα ώστε τα κύρια σχολεία να γίνουν ελκυστικότερα.

Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

3.17 Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες τείνουν να στρέφονται στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και οι προσεγγίσεις αυτές μπορούν να ωφελήσουν όλους τους μαθητές²⁷. Παρά τις ισχυρές πολιτικές προθέσεις, πάνω από το 2% των μαθητών στην ΕΕ εξακολουθούν να φοιτούν σε ξεχωριστά σχολεία λόγω των ειδικών εκπαιδευτικών τους αναγκών.

3.18 Για να επιτευχθεί η ένταξη με ταυτόχρονη υποστήριξη των μαθητών με ειδικές ανάγκες χρειάζεται εκ νέου σχεδιασμός των πολιτικών για την οργάνωση της μαθησιακής στήριξης, βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ σχολείων και άλλων υπηρεσιών και εφαρμογή της εξατομικευμένης μάθησης. Η έγκαιρη και ευέλικτη υποστήριξη μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές με προσωρινές μαθησιακές δυσχέρειες ή προβλήματα προσαρμογής να κερδίσουν το χαμένο έδαφος, αντί να τους μεταφέρει σε ξεχωριστά σχολεία.

²⁶ SEC(2007) 1284, παρ. 1.1.2.

²⁷ Inclusive education and classroom practices in Secondary Education, Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ανάπτυξη της Εκπαίδευσης Μαθητών με Ειδικές Ανάγκες, συνοπτική έκθεση, 2005.

Εξέλιξη των σχολείων

3.19 Τα σχολεία πρέπει να μπορούν να προσαρμόζονται διαρκώς στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον τους και στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των μαθητών, του προσωπικού και των γονέων, που είναι οι κυριότεροι εταίροι τους.

3.20 Σε πολλές χώρες, ο ρόλος της επιθεώρησης σχολείων αλλάζει και από δραστηριότητα ελέγχου μετατρέπεται σε υποστήριξη και παρότρυνση για βελτίωση. Η δικτύωση μεταξύ σχολείων (π.χ. εταιρικές σχέσεις σχολείων Comenius ή eTwinning) μπορεί να επιταχύνει την καινοτομία. Η συστημική και η κυκλική αυτοαξιολόγηση βοηθούν αποτελεσματικά τα σχολεία να προσδιορίσουν κατευθύνσεις για αλλαγή. Το Συμβούλιο έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα σχολεία πρέπει να εξελιχθούν σε «κοινότητες μάθησης»²⁸. Όλο και περισσότερα σχολεία θέτουν τις εγκαταστάσεις τους στη διάθεση της ευρύτερης τοπικής κοινότητας και αναπτύσσουν στενότερους δεσμούς με τις τοπικές επιχειρήσεις.

3.21 Πρόσφατα στην Ευρώπη έχει εφαρμοστεί πληθώρα διαφορετικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό να αυξηθεί η αυτονομία των σχολείων. Χρειάζεται περισσότερη εργασία ως προς τα ποιοτικά πλεονεκτήματα διαφορετικών ειδών αυτονομίας, τους δεσμούς τους με τις επιδόσεις των μαθητών, τις εξωτερικές εξετάσεις, την υπευθυνότητα και τις επιλογές, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο η αυξημένη αυτονομία μπορεί να χρησιμεύσει για τη δικαιοσύνη των συστημάτων.

Για να υποστηρίξει τα κράτη μέλη στην εφαρμογή των συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, η Επιτροπή προτείνει η μελλοντική συνεργασία να επικεντρωθεί στα εξής:

- γενικευμένη πρόσβαση σε υψηλού επιπέδου προνηπιακή εκπαίδευση·
- μέτρηση και βελτίωση των επιπτώσεων της δικαιοσύνης των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης και στη μείωση των διαφορών ως προς την ποιότητα μεταξύ των σχολείων·
- εξασφάλιση ότι τα σχολικά συστήματα διευκολύνουν την επιτυχημένη μετάβαση μεταξύ διαφορετικών ειδών και βαθμίδων σχολικής εκπαίδευσης και προς την περαιτέρω εκπαίδευση και κατάρτιση·
- μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου· και
- παροχή περισσότερης έγκαιρης στήριξης και εξατομικευμένων μαθησιακών προσεγγίσεων στο πλαίσιο της κύριας σχολικής εκπαίδευσης, για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες.

4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ικανότητες και δεξιότητες των εκπαιδευτικών

4.1 Η ποιότητα των εκπαιδευτικών είναι ο σημαντικότερος παράγοντας, στο εσωτερικό των σχολείων, που επηρεάζει τις επιδόσεις των μαθητών. Γι' αυτό και έχει ζωτική σημασία

²⁸ EE C 300 της 12.12.2007, σ. 7.

για την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας. Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού παρουσιάζει υψηλά ποσοστά εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας· το 30% περίπου των εκπαιδευτικών είναι ηλικίας άνω των 50 ετών, ενώ δύο περίπου εκατομμύρια εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αντικατασταθούν μέσα στην προσεχή 15ετία προκειμένου να διατηρηθεί το μέγεθος του εργατικού δυναμικού των εκπαιδευτικών. Το προσωπικό πρέπει να έχει τις κατάλληλες δεξιότητες προκειμένου να παρέχει σε κάθε μαθητή επαρκείς ευκαιρίες για την απόκτηση των αναγκαίων ικανοτήτων σε ένα ασφαλές και ελκυστικό σχολικό περιβάλλον, με βάση τον αμοιβαίο σεβασμό και τη συνεργασία που προωθούν την κοινωνική, σωματική και πνευματική ευεξία, ένα περιβάλλον όπου η παρενόχληση και η βία δεν έχουν καμία θέση²⁹. Εντούτοις, οι περισσότερες χώρες αναφέρουν προβλήματα ως προς τις δεξιότητες διδασκαλίας. Παρόλα αυτά, τα κίνητρα και οι επενδύσεις στη συνεχή κατάρτιση και εξέλιξη είναι αδύναμα. Γενικά, ο χρόνος που αφιερώνεται στην ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση είναι ελάχιστος και πολλά κράτη μέλη δεν προσφέρουν συστηματική υποστήριξη στους νέους εκπαιδευτικούς.

4.2 Το 2007 οι υπουργοί συμφώνησαν να καταστήσουν ελκυστικότερη την επιλογή της σταδιοδρομίας του εκπαιδευτικού και να βελτιώσουν την ποιότητα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, καθώς επίσης και να παρέχουν αρχική εκπαίδευση, στήριξη στην αρχή της σταδιοδρομίας (εισαγωγή) και περαιτέρω επαγγελματική εξέλιξη που να είναι συντονισμένη, συνεκτική, με επαρκείς πόρους και με διασφάλιση της ποιότητας. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να διαθέτουν επαρκή κίνητρα καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους ώστε να επανεξετάζουν τις μαθησιακές τους ανάγκες και να αποκτούν νέες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσικών γνώσεων.

4.3 Οι απαντήσεις στη διαβούλευση για τα σχολεία υπογραμμίζουν την ανάγκη βελτίωσης της ισορροπίας μεταξύ θεωρίας και πράξης στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και παρουσίασης της διδασκαλίας ως δραστηριότητας επίλυσης προβλημάτων ή έρευνας στην πράξη που συνδέεται περισσότερο με τη μάθηση και την πρόοδο των μαθητών. Το προσωπικό πρέπει να διαθέτει χρόνο για κατάρτιση και επαγγελματική εξέλιξη και ο χρόνος αυτός πρέπει να αναγνωρίζεται. Σε μερικές χώρες αναφέρθηκαν ως κύρια προβλήματα οι συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών, συμπεριλαμβανομένης της αμοιβής.

4.4 Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα που λειτουργούν καλύτερα προσελκύουν και τα ικανότερα άτομα στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού· χρησιμοποιούν αποτελεσματικές διαδικασίες για την επιλογή των σωστών υποψηφίων ως εκπαιδευτικών και για την αντιμετώπιση των χαμηλών επιδόσεων· υιοθετούν μια πρακτική προσέγγιση, καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας, για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών· και διαμορφώνουν σχολικά περιβάλλοντα στο πλαίσιο των οποίων οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο.

Διεύθυνση των σχολείων

4.5 Τα σχολεία γίνονται όλο και περισσότερο περίπλοκοι και αυτόνομοι οργανισμοί. Για την αποτελεσματικότητα της διεύθυνσής τους απαιτούνται διάφορες δεξιότητες. Σήμερα τείνουν να κυριαρχούν τύποι διαχείρισης με μεγαλύτερη συνεργασία και κατανομή διευθυντικών καθηκόντων, με στενότερη σύνδεση με τη διακυβέρνηση των σχολείων. Για το σκοπό αυτό απαιτούνται περισσότεροι εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές που έχουν κατορθώσει

²⁹ Ομοίως.

να αναπτύξουν διευθυντικές ικανότητες³⁰. Οι διευθυντικές θέσεις συνεπάγονται όλο και μεγαλύτερες δαπάνες: πολλά κράτη μέλη αντιμετωπίζουν δυσχέρειες για την πρόσληψη διευθυντών σχολείων.

4.6 Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η ηγεσία των σχολείων πρέπει να επικεντρωθεί εκ νέου στα καθήκοντα που είναι τα πλέον αποτελεσματικά για τη βελτίωση της μάθησης των μαθητών, ότι η κατανομή των διευθυντικών καθηκόντων στα σχολεία μπορεί να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά τους, ότι οι συμμετέχοντες στη διεύθυνση χρειάζονται επαρκή κατάρτιση και προετοιμασία καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους και, ακόμη, ότι οι προσλήψεις και η διατήρηση των διευθυντών σχολείων πρέπει να γίνεται με επαγγελματισμό³¹.

Η Επιτροπή, για να υποστηρίξει τα κράτη μέλη στην εφαρμογή των συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με τη βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης των εκπαιδευτικών, προτείνει η μελλοντική συνεργασία να επικεντρωθεί:

- στην εξασφάλιση ότι η αρχική εκπαίδευση, η εισαγωγή και η συνεχής επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών είναι συντονισμένες, συνεκτικές, διαθέτουν επαρκείς πόρους και υπόκεινται σε διασφάλιση της ποιότητας και στη βελτίωση της προσφοράς, της ποιότητας και της συμμετοχής στην ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών·
- στην επανεξέταση των προσλήψεων εκπαιδευτικών ώστε να προσελκύνονται οι ικανότεροι υποψήφιοι, να επιλέγονται οι καλύτεροι και να τοποθετούνται καλοί εκπαιδευτικοί σε δύσκολα σχολεία· και
- στη βελτίωση των προσλήψεων των διευθυντών σχολείων και στην παροχή των κατάλληλων εφοδίων στους διευθυντές ώστε να επικεντρώνονται στη βελτίωση της μάθησης των μαθητών και στην εξέλιξη του προσωπικού των σχολείων.

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

5.1 Η παρούσα ανακοίνωση προσδιόρισε τομείς στους οποίους θα χρειαστούν αλλαγές, μερικές φορές μάλιστα ριζικές, ώστε τα σχολεία της Ευρώπης να μπορέσουν να παρέχουν όλα τα εφόδια στους νέους για τη ζωή στον αιώνα μας. Υπάρχει ένα εντυπωσιακό φάσμα καινοτομίας και εξαιρετικών πολιτικών πρακτικών στα συστήματα της ΕΕ, το οποίο όμως συχνά είναι εγκλωβισμένο στα εθνικά σύνορα. Τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργαστούν για την καλύτερη αξιοποίησή του.

5.2 Η Επιτροπή, κατά συνέπεια, προτείνει ένα πρόγραμμα δράσης για συνεργασία στα θέματα που αναφέρονται στα τρία ανωτέρω πλαίσια, με ιδιαίτερη επικέντρωση στους τρόπους βελτίωσης των επιδόσεων στα θέματα που τονίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, π.χ. τη βελτίωση των βασικών γνώσεων, την επέκταση της πρόσβασης στην προνηπιακή εκπαίδευση και την ενίσχυση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Οι ανταλλαγές στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος συνεργασίας πρέπει να πραγματοποιούνται μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση και να

³⁰ Όμιλος «Εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές»: κύρια συμπεράσματα πολιτικής 2005 – 2007.

³¹ Improving School Leadership, ΟΟΣΑ 2008.

υποστηρίζονται από το πρόγραμμα διά βίου μάθησης, ενώ οι κυριότερες προκλήσεις πρέπει να τονίζονται στα εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα των κρατών μελών στο πλαίσιο της Λισαβόνας.